

HANNA KUUSELA

Tylsyyden ylistys

Jokin aika sitten minua pyydettiin puhumaan konsulteista. Saisin mielellään olla puheissani lyhyt, naseva ja poleeminen, kärjistääkin voisin.

Suostuin, vaikka juuri näin konsulteista ei pitäisi puhua. Kun edessä on nykyajan vallankumouksellinen, jonka ihanteita ovat lyhyys, nasevuus, ketteryys, nopeus ja poleemisuus, kritiikin tuskin kannattaa rakentua samoille ihanteille.

Ylipäänsä en ole varma, tarvitaanko poleemisuutta ja provokaatioita lisää. Niillä ei varsinaisesti mene huonosti medioituneessa nyky-yhteiskunnassa tai politiikassa. Juhana Vartiainen, Jussi Halla-aho, Hjalles Harkimo – kaikki loistavia provokaattoreita ja menestyviä poliitikkoja, kolumnistipolemisoijista puhumattakaan.

Sen sijaan perustuslailla, lainvalmistelulla, tylsällä hallinnollisella suunnittelutyöllä ja monimutkaisilla uudistuksilla menee huonommin, kuten kaikki tiedämme.

Koko hallituskausi on heiteltu ideoita, jotka paremmin valmistellen olisi todettu mahdottomiksi – joko siksi, että kansalaiset eivät niitä halua tai koska ne ovat perustuslain vastaisia. Provokaatioita heitellään ilmoille ilman sen suurempia suunnitteluja. Ne esitetään viisaiden *miesten* ajatelmina, selvityshenkilöiden työn tuloksina tai Rukan laduilla keksittyinä. Sen jälkeen alkaa älämölö mediassa. Provokaatioihin vastataan provokaatioilla.

Samana on tietysti sanonut jo moni minua ennen: keskustelukulttuuri on pinnallistunut, lohkoutunut ja jakautunut. Tutkimuksissa keskitytäänkin nyt ilmapiiirin kärjistymiseen, vihapuheeseen, valemedioihin ja mielipiteiden polarisoitumiseen – siihen, miksi julkinen debatointi kääntyy niin nopeasti konflikteiksi. Kaikki nauravat Donald Trumpille ja hallituksen kyvyttömyydelle valmistella kunnolla esityksiään, siis kaikki ne, jotka eivät itke. Vaikka tiedämme tämän, heti kun silmä välttää, olemme kuitenkin itse myyräntyössä järjestämässä poleemisia iltoja ja ravistelevia näyttelyjä tai kirjoittamassa kärjistäviä kirjoja. On ajatuspajoja, häiriöitä, häshätägejä, julkisija ravistelijointa, jotka sanovat haluavansa parantaa keskustelua, mutta saavat yhä useammin keskustelun junnaamaan paikoillaan melonien ja lippalakien puolivälissä.

Heitämme omia provokaatiopalloja. Olemme tyytyväisiä, kun ne lähtevät kiertämään, kun saamme luotua gateja ja niille julkisuutta, kun saamme *herätettyä keskustelua* ja vihapostia, joka kestää kahdesta kolmeen päivään. Sillä tiedämmehän, että ylituotannon aikakaudella ainoa niukka resurssi on huomio.

Kärjistyksistä huolestuneiden joukossakin moni uskoo Suomen suurimman ongelman olevan se, ettei meillä ole kunnollista poliittista debatoinnin kulttuuria. Käydään ihannoimassa luokkayhteiskunta Britanniaa, varallisuuserojen ja silmittömän epätasa-arvon Amerikkaa, koska he osaavat debatoita. Luetaan ulkomaisia lehtiä, koska halutaan huomata, miten siellä jossain ollaan rehellisesti eri mieltä.

Ja samalla on unohdettu, että erimielisyydelle ja debattillekin on Suomessa ollut historiallisesti erilaisia väyliä ja muotoja, sellaisia kuin komiteat, joiden päämääränä ei ollut debatointi itsessään vaan halu saada muodostettua enemmistön hyväksymiä kantoja.

Pohjoismaissa on aikoinaan luotettu kunnolliseen suunnitteluun ja lainvalmisteluun, jossa mukana ovat olleet eri osapuolet. Hyvinvointivaltio on rakennettu tällaisen eetoksen, komiteoiden, varassa. Olemme pitäneet niitä itsestäänselvyyksinä. Nyt huomaamme niiden kadonneen ja Sitran yliasiamiehen sanovan, ettei meillä enää ole sitä luksusta, että ensin suunnitellaan, sitten toteutetaan. Nyt täytyy suunnitella ja toteuttaa samanaikaisesti. Niin kuin *start upeissa* tehdään, välillä, hups, työläinsäädäntö unohtaen.

Kunnollinen valmistelu ei tietenkään tarkoita, että kaikki olisivat lähtökohtaisesti samaa mieltä. Intressipolitiikan maailmassa näin ei voisi olla, tai muuten köyhää kyykytetäisiin. Edes lopussa ei tarvita yksimielisyyttä. Komitealaitoksen hienous piilikin siinä, että komiteoissa erimielisyydet kirjattiin loppumietintöön. Erimielisyydet ymmärrettiin osana prosessia, ne eivät olleet tavoiteltu päämäärä vaan tunnustettu lähtökohta, jonka jälkeen tultiin johonkin tulokseen.

Nyt politiikan ja poliittisen keskustelunkin lähtökohtana on oma mielipide, jonka maailmalle heittämissä jälkeen esitetään yllättyneitä, kun se herättääkin vastarintaa. Hallitus on ihmeissään, kun perustuslain asiantuntijat eivät kannata perustuslain sivuuttamista – sen sijaan, että heidän osaamisensa ymmärrettäisiin elimelliseksi osaksi mitä tahansa poliittista uudistusta. Ministerit ovat pettyneitä, kun työntekijät, opiskelijat tai vammaiset eivät kannata oikeuksiensa leikkaamista. Näin Suomi saadaan näyttämään kielteiseltä ja pysähtyneeltä maalta. Se näyttää olevan täynnä muutosvastarintaa, koska muutosvastarinnan esiin manaaminen on ollut politiikanteon pääkeino tai -tavoite.

Vaikka olenkin valmis ylistämään hallinnollista tylsyyttä, ovat hallinto-organisaatiot tietysti osasyllisiä tilanteeseen niin valtiolla, suuryrityksissä, yliopistoissa

kuin kunnissakin. Ne ovat opetelleet järjestämään kuulemisia, mutta tuottavat rutiininomaisesti tunteen, ettei meitä kuunnella, tai opettavat, ettei kuuleminen ole sama asia kuin teot. Kaikki kunnallispolitiikassa, yliopistolavereissa tai valiokunnissa vierailleet ja istuneet tietävät, ettei myöskään tylsää valmistelua pidä fetisoida silloin, kun valmistelua, *kuulemisia*, kyllä on paljon, mutta ne tehdään muodon vuoksi.

Politiikan teorioitakaan ei pidä vapauttaa syyllisyydestä. Vuosikymmen sitten oltiin innostuneita agonistisesta pluralismista – siitä, että politiikka on konfliktuaalista. Sitten Rancièren *Erimielisyydestä*. Tällaiset teoriat ovat auttaneet fetissoimaan erimielisyyden, sillä samanmielisyys tarkoittaa niissä elähtäneen *status quon* tai pääoman äänen hyväksymistä eli aidon politiikan hylkäämistä.

Lopputuloksena meillä on paljon värikästä pintaa ja paljon taustalle jäävää tylsää sisältötyötä, jolta on viety valta ja merkitys. Vähän niin kuin taidemaailmassakin, jossa provokaatio on paras menestyksen tae. Kaikkien hallintomaailman jeffkoonsien ja damienhirstien sijaan haluaisin nähdä lainvalmistelua, joka olisi kuin Anselm Kieferin taulut, jotenkin hidasta ja vaikuttavaa, rehellistä ja uskaliaista, mutta ei missään mielessä poleemista, ei räväkästi meille heitettyä. (Olkoonkin, että Kiefer itse aloitti uransa natsiprovokaatiolla.)

Jos sanomani vain ei kuulostaisi provokaatiolta, olisin valmis puhumaan tarpeesta institutionalisoida uudelleen erimielisyys. Hyvinvointivaltion perinteessä konsensuksen etsiminen voisi olla, ja on hetkellisesti ehkä ollutkin, ennemminkin vallattomien ja osattomien puolustamista kuin harvainvallon kansaa turruttava väline, jollaisena se emansipatorisissa liikkeissä ja teorioissa usein esitetään.

Tarve institutionalisoida erimielisyydet, tai sen tarjoama toivon pilkahdus, näkyy parhaiten siinä, miten oikeustieteen asiantuntijat – sellaiset kuin Olli Mäenpää, Kaarlo Tuori ja Jukka Kekkonen – ovat viime aikoina nousseet tärkeiksi oikeudenmukaisuuden takuumiehiksi. Kun varkain, laista ja järjestyksestä on tullut edistyksen ja oikeudenmukaisuuden parhaimpia ystäviä ja eriarvoistumisen haastajia, eivät jarruja tai *status quon* ylläpitäjiä, kuten itse pitkään ajattelin. Juuri nyt ne näyttävät vahvimmita, joskus ainoilta, demokraattisen enemmistön puolustajilta pääomaa, eliittiä ja oligarkkisen aristokratian paluuta vastaan.

Niissä ei ole mitään poleemista, ei provokatiivista. Ne vain ovat, oikealla asialla.